

Reactie op Wet variabele pensioenuitkering

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (hierna: StiPP) is positief over de wetgeving die een variabele pensioenuitkering mogelijk maakt. Ons inziens sluit deze wetgeving aan bij de wens van deelnemers en pensioenuitvoerders om meer vrijheid en keuzemogelijkheden te creëren voor de uitkeringsfase van premieovereenkomsten.

StiPP: bedrijfstakpensioenfondsen met een beschikbare premieregeling

Zoals bekend is StiPP het bedrijfstakpensioenfonds voor de flexbranche. StiPP voert als één van de weinige BPF-en in Nederland als hoofdregeling een beschikbare premieregeling uit. StiPP kent een relatief beperkt aantal pensioengerechtigden, maar wel meer dan een miljoen (gewezen) deelnemers. De relevantie van het wetsvoorstel is dus groot voor StiPP, en de omvang van StiPP is relevant voor het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel leidt tot meer mogelijkheden voor StiPP in de uitkeringsfase, die nu uitsluitend in de 'vaste' vorm wordt uitgevoerd. Vanuit deze ervaring én de mogelijkheden die het wetsvoorstel biedt is onderstaande reactie opgesteld.

StiPP heeft ook kennisgenomen van de (concept)reactie van de Pensioenfederatie en sluit zich hier bij aan. In deze reactie beperken wij ons verder tot een aantal aandachtspunten en vragen die zien op de situatie wanneer er sprake is van een collectief toedelingsmechanisme.

Aandachtspunten wetsvoorstel

Complexiteit

StiPP pleit er voor om het wetsvoorstel zo eenvoudig mogelijk te houden. Het wetsvoorstel heeft nu een aantal elementen in zich die het wetsvoorstel onnodig complex maken. Hierbij valt te denken aan vervroegde toetreding, spreidingsmogelijkheden van resultaten en het hanteren van verschillende projectierentes. Het zo simpel mogelijk houden van deze regeling is zowel uitvoeringstechnisch, kostentechnisch als communicatief richting de deelnemers van belang.

Rol van de pensioenovereenkomst versus vrije keuzemogelijkheden voor de deelnemers

Bij het lezen van het wetsvoorstel komen wij tot de conclusie dat een pensioenfonds de volgende drie mogelijkheden heeft bij het aanbieden van een uitkering:

1. Aanbieden van alleen een vaste uitkering.
2. Aanbieden van alleen een variabele uitkering.
3. Aanbieden van zowel een vaste- als een variabele uitkering.

Wanneer wij het wetsvoorstel verder lezen lijkt deze keuze echter beperkt te worden doordat voorgeschreven wordt dat de pensioenuitvoerder de keuze alleen mag aanbieden wanneer dit in de *pensioenovereenkomst* is opgenomen.

Eén van de punten wat met dit wetsvoorstel wordt beoogd is om deelnemers meer keuzemogelijkheden te bieden bij het aankopen van een pensioenuitkering. Het vervolgens

beperken van de mogelijkheden voor deze zelfde deelnemer tot datgeen in de pensioenovereenkomst is opgenomen, lijkt in strijd te zijn met het beoogde doel van dit wetsvoorstel. Bovendien heeft de deelnemer in de regel geen invloed op datgeen in de pensioenovereenkomst wordt opgenomen, aangezien dit wordt bepaald door sociale partners in de sector.

Ons inziens is dit dan ook geen wenselijke situatie. StiPP pleit er voor om het wetsvoorstel uit het perspectief van de *deelnemer* op te stellen. Hierbij is het uitgangspunt dat de deelnemer de mogelijkheid heeft om te kiezen voor een vaste of variabele uitkering. Deze mogelijkheid dient los te staan van beperkingen als bepalingen in pensioenovereenkomsten en een verplichte pensioenuitvoerder (zie punt wettelijk shoprecht).

Wettelijk shoprecht

Doorredenerend in de lijn van bovenstaand punt betekent dit ons inziens ook dat het wettelijk shoprecht voor de deelnemer niet beperkt moet worden tot regelingen die alleen een variabele uitkering aanbieden (hoofdstuk 5 MvT). Een keuzemogelijkheid voor de deelnemer, betekent ook een shoprecht beide kanten op. Ofwel, zowel een shoprecht voor deelnemers waarvan de pensioenuitvoerder alleen een variabele uitkering aanbiedt als een shoprecht voor deelnemers waarvan de pensioenuitvoerder alleen een vaste uitkering aanbiedt. Dit naast het shoprecht om sowieso bij een andere pensioenuitvoerder een uitkering aan te kopen. Ofwel, de keuze voor de deelnemer dient niet beperkt te worden tot de aanbieding bij de pensioenuitvoerder.

Gedwongen keuze voor uitvoeren van één variant (vast of variabel)

Pensioenuitvoerders die kiezen voor een collectief toedelingsmechanisme zullen nagenoeg altijd moeten kiezen voor het uitvoeren van één variant. Immers, voor deelnemers die kiezen voor een vaste uitkering eindigt de beleggingshorizon op de pensioenleeftijd. Voor deelnemers die kiezen voor een variabele uitkering wordt de beleggingshorizon verlengd met de levensverwachting. Aangezien er nog geen ervaringscijfers zijn over de keuzes die deelnemers gaan maken op pensioendatum is het voor een collectiviteit onmogelijk om één beleggingsbeleid in te richten voor de opbouwfase dat aansluit bij de verschillende beleggingshorizonten van de deelnemers die voor een vaste of variabele uitkering kunnen kiezen. In de praktijk zal dit er dus toe leiden dat pensioenuitvoerders met collectieve regelingen voor één variant kiezen en deelnemers voor de andere variant doorverwijzen naar een andere aanbieder. Op zich is dit geen probleem, ware het niet dat er in het huidige wetsvoorstel alleen een wettelijk shoprecht is opgenomen voor de deelnemers die een vaste uitkering willen aankopen. Dit betekent in feite dat deelnemers die bij een pensioenuitvoerder zitten die alleen een vaste uitkering aanbieden *geen enkele wettelijke mogelijkheid hebben* om een variabele uitkering aan te kopen als dat niet 'in de pensioenovereenkomst is voorzien'. Dit lijkt strijdig te zijn met het doel van dit wetsvoorstel.

Deze verwachting van de praktische uitwerking geeft een aanvullende reden waarom het wenselijk is om de wet zodanig vorm te geven dat er vanuit de rechten van de deelnemer wordt geredeneerd en niet vanuit de bepalingen in de pensioenovereenkomst of de mogelijkheden bij de pensioenuitvoerder in kwestie. Het geeft daarnaast een aanvullende reden om wettelijk shoprecht naar beide kanten mogelijk te maken.

Verschillende projectierentes

StiPP sluit zich aan bij de reactie van de Pensioenfederatie inzake de projectierentes. Indien er verschillende projectierentes worden gehanteerd tussen uitkeringen met individuele risicodeling versus collectieve risicodeling zal er geen sprake zijn van een level playing field voor het aankopen van een pensioenuitkering. Immers, regelingen met een collectief toedelingsmechanisme kunnen, door de verplichting om een per definitie lager projectierendement te hanteren, niet anders dan bij aanvang van de uitkeringsperiode een lagere uitkering aanbieden dan regelingen die het individuele toedelingsmechanisme hanteren. Wat er de facto op neer komt dat deelnemers (optisch) beter kunnen kiezen voor een uitkering binnen een individueel toedelingsmechanisme dan binnen een collectief toedelingsmechanisme. Hierdoor worden pensioenfondsen bovendien min of meer gedwongen – mede uit het oogpunt van de zorgplicht – om deelnemers te begeleiden naar aanbieders van individuele producten.

Ringfencing

In het wetsvoorstel wordt gesproken over ‘toedelingskringen’ welke gesloten zijn. Begrijpen wij het goed dat ringfencing vanaf de invoering van dit wetsvoorstel voor pensioenfondsen wordt toegestaan? Als we de situatie nemen van een pensioenfonds dat zowel de opbouwfase als de uitkeringsfase van een premiereregeling verzorgt, is het idee dat iedere ‘kring’ de eigen broek ophoudt. Dus ook de kring van de vaste uitkering. Zou er in de kring van de vaste uitkering op enig moment een situatie van onderdekking ontstaan, dan zou dat gevolgen moeten hebben voor de betreffende kring en niet voor de andere kringen.

In de huidige wettelijke situatie is dat echter niet het geval. Indien de ‘vaste uitkeringskring’ te maken krijgt met een theoretisch dekkingstekort in de eigen kring, worden eerst de buffers van de andere kringen geconsumeerd alvorens de rechten van de deelnemers in gevaar komen. Een fonds is op dit moment immers één financieel geheel.

Wordt deze situatie doorbroken als gevolg van de invoering van de nieuwe mogelijkheden? Technisch gezien zou dat ons inziens wel aan de orde zijn. Welke bevoegdheden heeft een pensioenfonds anders om op grond van een stijgende levensverwachting de variabele uitkeringen te verlagen terwijl er elders binnen het fonds voldoende middelen zijn om deze stijging financieel te ondervangen? Wij constateren dat aan de koppeling met ringfencing en het FTK in het voorstel niet of nauwelijks aandacht wordt besteed. Voor een verantwoorde uitvoering door pensioenfondsen en voorlichting aan deelnemers is volledige duidelijkheid ten aanzien van dit punt echter onmisbaar.

Buffervereisten op grond van FTK

In het spoor van het voorgaande punt pleiten wij ook om duidelijk te maken welke concrete buffervereisten er vanuit het FTK gelden ten aanzien van beschikbare premiereregelingen en meer specifiek, ten aanzien van de verschillende uitkeringsmogelijkheden. De huidige situatie rond buffervereisten voor premiereregelingen is niet bijzonder duidelijk, de toevoeging van de nieuwe uitkeringsmogelijkheden doet hier nog een schepje bovenop. Zonder duidelijke eisen vanuit het FTK, toegesneden op de specifieke regeling, kan ook geen beleid worden ontwikkeld.

Risicohouding

In het wetsvoorstel wordt meerdere malen gesproken over de risicohouding (artikel 52) als bepalende factor voor de samenstelling van de beleggingen. Dit begrip is weliswaar zeer modieus doch wettelijk niet gedefinieerd en tot op heden vooralsnog uitsluitend vertaald in begrippen die samenhangen met uitkeringsregelingen. Nadere duiding in relatie tot premieovereenkomsten lijkt gewenst. De gebruikelijke criteria die voor de risicohouding worden gehanteerd (dekkingsgraad, pensioenresultaat, kortingskans) zijn immers bij een premieregeling niet relevant of beperkt toepasbaar.

Daarnaast zal het bepalen van de collectieve risicohouding op het niveau van de toedelingskring bij aanvang van de regeling lastig zijn aangezien de toedelingskring nog moet worden opgebouwd. Realiteit zal zijn dat de uitvoerder een veronderstelde risicohouding zal gebruiken welke pas in een later stadium kan worden getoetst aan de risicohouding van de deelnemers in de toedelingskring.

Los hiervan lijkt er te veel gewicht te worden gegeven aan de bepalingen over de risicohouding van de toedelingskring. Door StiPP wordt het aankopen van de uitkering als het aanbieden van een 'product' gezien dat moet concurreren met andere uitkeringen op de markt. Dit betekent dat de aanbieder een product aanbiedt dat vervolgens conform een vastgesteld beleid wordt uitgevoerd. Indien een deelnemer de uitkering of de uitvoering hiervan niet aanstaat, kiest hij er voor om een andere uitkering, al dan niet bij een andere pensioenuitvoerder, aan te kopen die beter past bij zijn wensen. De bepalingen met betrekking tot de risicohouding worden – zeker voor deelnemers die op het punt staan op basis van een optimale keuzevrijheid een uitkering aan te kopen - op deze wijze in een ander perspectief gezet. StiPP deelt uiteraard wel de mening dat, bij wijziging van het beleggingsbeleid van de toedelingskring, rekening moet worden gehouden met de risicohouding van de bestaande populatie in de toedelingskring.

Toetreding 10 jaar voor de pensioendatum

In het wetsvoorstel wordt de mogelijkheid gegeven om 10 jaar voor de pensioendatum stapsgewijs toe te treden tot de toedelingskring met een variabele uitkering. Onduidelijk is of er voor de deelnemer in de tien jaar voorafgaande aan de pensioendatum alsnog de mogelijkheid bestaat om zich te bedenken en alsnog op of voor de pensioendatum te kiezen voor een vaste uitkering. Of moet de keuze voor de pensioenuitkering in dat geval feitelijk al tien jaar voor de pensioendatum worden gemaakt?

Partnerpensioen

Inzake het partnerpensioen is aangegeven dat de uitvoering van een variabel partnerpensioen bij het overlijden van de deelnemer vóór de pensioendatum niet uitvoerbaar is en naar verwachting ook niet wenselijk is. Er wordt echter niet onderbouwd waarom een variabel partnerpensioen bij overlijden voor de pensioendatum niet wenselijk zou zijn. Juist vanwege de (veel) langere looptijd van partnerpensioen is risico nemen naar verwachting lonend en vanuit het oogpunt van inflatiebescherming ook wenselijk. Ook het niet uitvoerbaar zijn van een variabel partnerpensioen bij overlijden voor de pensioendatum herkent StiPP niet. Wel zal de doelgroep van de variabele uitkering een meer pluriform karakter krijgen.

Daarnaast ontstaan er, bij het splitsen van de uitkeringen in ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen, diverse toedelingskringen voor en na de pensioendatum welke bovendien nog gesplitst kunnen zijn in vaste- en variabele toedelingskringen.

Dit pleit er ook vanuit uitvoeringstechnisch oogpunt voor om alle uitkeringen (OP, NP en WzP) in één of twee toedelingskringen (vast en variabel) te plaatsen en geen onderscheid te maken in overlijden voor en na de pensioendatum.

Bovendien worden pensioenuitvoerders als gevolg van dit voorstel in onze ogen gedwongen om, ook als gekozen is voor alleen aanbieden van variabele uitkeringen, alsnog vaste uitkeringen aan te bieden voor het NP en – waarschijnlijk – het WzP. Overigens merken wij op dat er in het wetsvoorstel in het geheel niet gesproken wordt over het wezenpensioen.

Renterisico

Het wetsvoorstel lijkt de oplossing voor het hebben van één aankoopmoment vooral te zoeken in de toevoeging van zakelijke waarden, terwijl de analyse van de gevolgen van dit ene aankoopmoment met name wordt opgehangen aan de lage rentestand. Dat laat zich moeilijk met elkaar rijmen. Het te nemen risico wordt in het wetsvoorstel vrijwel volledig doorvertaald naar het maximaal te nemen risico in de allocatie naar zakelijke waarden. Er zijn echter ook andere risicobronnen, waarbij renterisico maar ook kredietrisico zeer relevante aspecten vormen.

De vraag is dan ook in hoeverre er, naast de bepalingen met betrekking tot de toevoeging van zakelijke waarden, guidance komt voor het renterisico en andere mogelijke beleggingsrisico's. Wordt er ook een normering afgegeven voor het nemen van renterisico in de uitkeringsfase? Wellicht is het verstandiger om een integrale 'risicomaat' te hanteren die rekening houdt met alle mogelijke vormen van beleggingsrisico's. Gelukkig hoeft die risicomaatstaf niet ontwikkeld te worden, maar is die al vastgelegd in het FTK met behulp van de S-formule. Door voor variabele uitkeringen een risicomaatstaf te formuleren die rekening houdt met alle mogelijke vormen van beleggingsrisico's wordt de maatstaf evenwichtiger en kan de uitvoerder het beleggingsbeleid voeren dat op een evenwichtige wijze rekening houdt met de verschillende risico's. Een voorbeeld is dat het risico volgens de S-formule in de uitkeringsfase maximaal 12% zou mogen bedragen. Hoe dit 'risicobudget' vervolgens concreet wordt ingezet, is aan de uitvoerder, uiteraard in lijn met de risicohouding van de uitkeringsgerechtigden.

Tot slot geven wij mee dat de maximale projectierente gebaseerd wordt op het verwachte rendement dat behoort bij een beleggingsportefeuille die bestaat uit 35% aandelen en 65% risicovrij. Onduidelijk is wat er precies wordt verstaan onder 'risicovrij'.

Spreidingsmogelijkheden

Begrijpen wij het goed dat bij toepassing van collectieve risicodeling de resultaten over maximaal 5 jaar mogen worden gespreid en dat een negatief resultaat alleen wordt toegekend aan de personen die op het moment van toedeling tot de toedelingskring horen? Het spreiden van negatieve resultaten betekent ons inziens de verplichting om individueel

per polis bij te houden (en te communiceren) welke resultaten er nog voor welke jaren moeten worden 'ingehaald'. Een uitkeringsgerechtigde die al 5 jaar of langer 'meedraait' krijgt immers 5 'jaarlagen' van resultaten in zijn uitkering verwerkt, terwijl een deelnemer die pas 1 jaar meedraait, alleen de meest recente jaarlaag krijgt toebedeeld. Dat kan er toe leiden dat de ene uitkering verhoogd wordt terwijl de andere uitkering verlaagd wordt. Dit is uitvoeringstechnisch bewerkelijk en complex en bovendien kostenverhogend. Dit zou voor pensioenuitvoerders een argument kunnen zijn om het spreidingsmechanisme achterwege te laten en de resultaten zonder toepassing van de spreidingsmogelijkheid direct ten gunste/laste van de uitkeringsgerechtigden te laten komen.

De 'wet van de grote aantallen'

Inzake de risico's die gedeeld worden in de toedelingskring wordt specifiek in de MvT aangegeven dat er sprake is van het restrisico dat de gerealiseerde sterfte binnen de groep afwijkt van sterftekansen. Vervolgens wordt aangegeven dat dit risico grotendeels kan worden weggenomen met behulp van de wiskundige "wet van de grote aantallen" door het vormen van een grote groep deelnemers.

De meeste uitvoerders van de uitkeringsfase van premiereregelingen bevinden zich echter nog lang niet in de fase van de grote getallen. Er zal dus zeker bij aanvang van het werken met variabele uitkeringen sprake kunnen zijn van individuele risico's die een sterk effect hebben op de gehele groep. Met name deelnemers met hoge uitkeringen die langer leven dan verwacht, kunnen een aanzienlijke invloed op het geheel hebben. Wij gaan ervan uit dat dit betekent dat er voor dit risico een buffer binnen de toedelingskring moet worden aangehouden. Er wordt in het wetsvoorstel echter nog niet duidelijk welke buffers er moeten worden aangehouden en hoe hoog deze moeten zijn. StiPP vraagt hier aandacht voor, omdat dit mede van invloed zal zijn op de keuze om variabele uitkeringen wel of niet aan te bieden.

Daarnaast wordt er ook aangegeven dat het micro langlevens risico wordt verzekerd of gedeeld in een *voldoende groot* collectief. Onduidelijk is wat hieronder wordt verstaan en of hier richtlijnen voor worden afgegeven.

Overgangsrecht

StiPP sluit zich aan bij de reactie van de Pensioenfederatie inzake het overgangsrecht.

Verschillende vragen zijn nog onbeantwoord, waaronder:

1. Kunnen de huidige gepensioneerden vanuit premiereregelingen alsnog eenmalig een aanbieding ontvangen voor het omzetten van hun nominale uitkering in een variabele uitkering?
2. In hoeverre kunnen deelnemers die gebruik hebben gemaakt van de pensioenknip instromen in dit wetsvoorstel en per wanneer?
3. Krijgt de 'tussencategorie' van 1-1-2014 tot 1-7-2015 die de keuze voor de pensioenknip nooit heeft gekregen alsnog de mogelijkheid om te kiezen voor een variabele pensioenuitkering?

Duidelijkheid over het overgangsrecht voor de verschillende categorieën deelnemers is wat ons betreft absoluut vereist voor het voorkomen van verkeerde verwachtingen.

Tot slot

Wij zijn graag bereid bovenstaande toe te lichten en mee te denken in het vervolgtraject.

Voor meer informatie en/of vragen kunt u zich wenden tot mevrouw C. van Kleef via cora.van.kleef@achmea.nl of tel. 06-206 885 83.

StiPP heeft geen bezwaar tegen openbaarmaking van deze inbreng.